

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲
محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

بررسی اثربخشی طرح های اولویت دار در بهبود انگیزش و تفکر خلاق دانش آموزان ابتدایی

مرضیه زاهدی

کارشناس آموزش ابتدای، دبستان دخترانه ی امین، شهرک غرب، تهران.
Mehmazzahedi84@gmail.com

اعظم سلیمانی ایرانشاهی

کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دبستان دخترانه امین. شهرک غرب، تهران.
a.s.iranshahi@gmail.com

چکیده

اثربخشی مداخلات مبتنی بر اولویت در افزایش انگیزه و پرورش تفکر خلاق در بین دانش آموزان مقطع ابتدایی موضوعی است که در حوزه آموزش مورد توجه روزافزون قرار می گیرد. انگیزه و خلاقیت از مؤلفه های ضروری یادگیری مؤثر هستند و اجرای طرح های مبتنی بر اولویت می تواند نقش مهمی در پرورش این ویژگی ها داشته باشد. برنامه های مبتنی بر اولویت در آموزش دانش آموزان نقش مهمی در افزایش انگیزه و پرورش تفکر خلاق دارند. این برنامه ها با تأکید بر اولویت ها و مهم ترین مسائل، دانش آموزان را به سمت یادگیری مؤثر هدایت می کنند. این مقاله به بررسی مفهوم برنامه های مبتنی بر اولویت، اهداف و تأثیر آنها بر انگیزه و تفکر خلاق دانش آموزان می پردازد. این مقاله با بررسی اهمیت انگیزه و تفکر خلاق در آموزش و همچنین راهکارهای اجرا و اجرای برنامه های اولویت محور، بر آن است تا بینشی از مزایای این گونه طرح ها برای دانش آموزان مقطع ابتدایی و حتی گسترده تر به خدمت علاقه مندان ارائه دهد.

واژگان کلیدی: انگیزش، تفکر خلاق، دانش آموز، ابتدایی.

مقدمه

با تجزیه و تحلیل اثربخشی استراتژی های مختلف در ایجاد هیجان و خلاقیت، می توانیم به برداشتهای ارزشمندی در مورد آنچه مردم را تحریک می کند تا خارج از جعبه فکر کنند، دست یابیم. درک اینکه این برنامه ها چگونه بر ذهنیت و انگیزه مردم تأثیر می گذارند، در نهایت می تواند منجر به توسعه رویکردهای نوآورانه و جذاب تر شود. از طریق ترویج فرهنگ اشتیاق و تولید ایده، سازمان ها می توانند محیطی پویا و پیشرو که رشد و موفقیت را تشویق می کند، پرورش دهند. با ترویج فرهنگ همکاری و ارتباط باز، شرکت ها می توانند از هوش گروهی و دیدگاه های متنوع تیم هایشان بهره ببرند. تشویق کارمندان به اشتراک گذاری ایده های خود و بر پایه آنها خلاقیت گروهی را ایجاد کنند، می تواند منجر به نوآوری ها و راه حل های نوآورانه برای چالش های پیچیده شود. پذیرش ذهنیت بهبود مداوم و آزمایش می تواند نیز به فرهنگی از انعطاف و سازگاری منجر شود، که به سازمان ها اجازه می دهد تا در یک منظره تجاری در حال تغییر سریع، جلوتر از دیگران باشند. در نهایت، با اولویت دادن

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲
محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

به خلاقیت و هیجان در محیط کار، شرکتها می توانند حس هدف و رضایت را در میان کارمندان خود تقویت کنند، که هر دو به موفقیت فردی و سازمانی منجر می شود (جمالی پاقلعه و همکاران، ۱۳۹۳).

علاوه بر این، با ایجاد یک محیط کاری که نوآوری را ارزشمند می داند و پاداش می دهد، شرکتها می توانند بهترین استعدادها را جذب کرده و بهترین کارمندان خود را حفظ کنند. وقتی افراد احساس می کنند که توانایی فکر کردن خارج از جعبه و برداشتن ریسکها را دارند، احتمالاً در نقشهایشان مشغول و متحرک تر هستند. این می تواند منجر به سطوح بالاتری از بهره وری، رضایت شغلی و عملکرد کلی شرکت شود. علاوه بر این، ترویج فرهنگ خلاقیت می تواند همکاری و هم افزایی را تقویت کند، زیرا به کارمندان تشویق می شود که به یکدیگر گوش کنند و از یکدیگر بیاموزند. با سرمایه گذاری در یک فرهنگی که بر خلاقیت و هیجان اولویت می دهد، سازمانها می توانند خود را به عنوان رهبران صنعت معرفی کرده و موفقیت بلندمدت را تحریک کنند (امانی و همکاران، ۱۳۹۷).

برنامه های مبتنی بر اولویت در آموزش دانش آموزان نقش مهمی در افزایش انگیزه و پرورش تفکر خلاق دارند. این برنامه ها با تأکید بر اولویتها و مهم ترین مسائل، دانش آموزان را به سمت یادگیری موثر هدایت می کنند. در ادامه، به برخی اصول و راهکارهای اجرای برنامه های مبتنی بر اولویت در آموزش اشاره می کنم.

تعیین اولویتها

معلمها باید مهم ترین موضوعات و مهارتها را به دانش آموزان ارائه دهند. این کمک می کند تا انگیزه دانش آموزان برای یادگیری افزایش یابد.

برای معلمان ضروری است که مهم ترین موضوعات و مهارتها را در اختیار دانش آموزان قرار دهند تا آنها را برای موفقیت در آینده آماده کنند. به عنوان مربیان، وظیفه ما این است که دانش آموزان خود را با دانش و توانایی هایی که برای حرکت در دنیایی که به سرعت در حال تغییر هستند، مجهز کنیم. با تمرکز بر موضوعات مهمی مانند سواد، حساب، علم و فناوری، می توانیم اطمینان حاصل کنیم که دانش آموزان ما افرادی کاملاً کامل هستند که می توانند به طور معناداری در جامعه مشارکت کنند. علاوه بر این، آموزش مهارت های حیاتی مانند تفکر انتقادی، حل مسئله، ارتباط و همکاری دانش آموزان را قادر می سازد تا با چالش های جدید سازگار شوند و در حرفه شان برتری پیدا کنند. در بازار کار رقابتی امروز، برای معلمان ضروری است که این موضوعات و توانایی های کلیدی را در اولویت قرار دهند تا بتوانند افراد شایسته و توانمندی را که برای خواسته های قرن بیست و یکم آماده هستند، پرورش دهند. به علاوه، معلمان باید به دانش آموزان خود ارزش های اخلاقی و اجتماعی را نیز آموزش دهند تا آنها به عنوان شهروندان مسئول و اخلاقی در جامعه فعالیت کنند (ادیب، ۱۳۸۹). ارزش هایی مانند احترام، انصاف، همدلی و مسئولیت پذیری باید به دانش آموزان القا شود تا بتوانند به عنوان اعضای موثر و مسئول در جامعه شکوفا شوند. این اصول اخلاقی نه تنها به آنها کمک می کند تا روابط خوبی با دیگران برقرار کنند، بلکه به آنها کمک می کند تا تصمیمات صحیح و اخلاقی در زندگی خود بگیرند و به عنوان شهروندان مسئول و فعال در جامعه شناخته شوند.

معلم مهمترین موضوعات و مهارتها را به دانش آموزان می آموزد. معلم با تلاش کار خود، دانش آموزان را در مسیری راهنمایی می کند تا بهترین نتایج را کسب کنند. او نه تنها مفاهیم را به دانش آموزان آموزش می دهد، بلکه آنها را به اندیشیدن خلاقانه و حل مسائل به شیوه های مختلف می کند. این روش های آموزشی که توسط معلم ارائه می شود، به دانش آموزان کمک می کند تا مهارت های لازم برای موفقیت در زندگی را پیدا کنند.

با توجه به مهم ترین نقش معلم در زندگی دانش آموزان، لازم است که این فرد بتواند خود را بهبود بخشد و به روز رسانی کند تا بهترین خدمات آموزشی را ارائه دهد. از طرفی، دانش آموزان باید با احترام و مثبت به معلم خود رفتار کنند تا از تجربه آموزشی

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

بهتری برخوردار شوند. با همکاری و هماهنگی بین معلم و دانش آموزان، بهترین نتایج را در مسیر آموزش و پرورش به دست آورده اند. معلم ها باید مهم ترین موضوعات و مهارت ها را به دانش آموزان ارائه دهند. زیرا:

- **تمرکز بر اصلی ترین مفاهیم:** ارائه مفاهیم اصلی و مهم به دانش آموزان، اساس یادگیری را تقویت می کند. این مفاهیم می توانند اساسی ترین اطلاعات و مهارت ها در زمینه های مختلف باشند.
- **افزایش انگیزه:** آموزش موضوعات مهم و جذاب، انگیزه دانش آموزان را افزایش می دهد. وقتی دانش آموزان موضوعاتی را می آموزند که برایشان مهم است، احساس تعهد و انگیزه بیشتری خواهند داشت.
- **توسعه مهارت ها:** ارائه مهارت های اساسی به دانش آموزان، آن ها را برای موفقیت در زندگی آماده می کند. این مهارت ها می توانند مهارت های تفکری، اجتماعی، علمی و عملی باشند.

به طور کلی، ارائه مهم ترین موضوعات و مهارت ها به دانش آموزان، به توسعه یادگیری مؤثر و توانمندی های آن ها کمک می کند.

تشویق به تفکر خلاق

برنامه های مبتنی بر اولویت باید فرصت هایی را برای تفکر خلاق و حل مسائل ارائه دهند. این کمک می کند تا دانش آموزان توانایی های خود را در مسائل پیچیده به کار ببرند. این جمله به این معناست که برنامه های مبتنی بر اولویت باید فرصت هایی را فراهم کنند تا دانش آموزان بتوانند در مسائل پیچیده و چالش برانگیز، تفکر خلاقانه و حل مسائل را تجربه کنند. به عبارت دیگر، این برنامه ها باید زمینه هایی را فراهم کنند که دانش آموزان می توانند توانایی های خود را به کار ببرند و به صورت خلاقانه به مسائل نگرسته و آن ها را حل کنند (عقیلی و همکاران، ۱۳۹۷). این به معنای "راه هایی برای کمک به دانش آموزان در تفکر خلاقانه" است. بنابراین، مانند یافتن کارهای سرگرم کننده برای انجام است که به بچه ها کمک می کند از تخیلات خود استفاده کنند و ایده های جدیدی ارائه دهند.

دقیقا برنامه های مبتنی بر اولویت باید زمینه هایی را فراهم کنند که دانش آموزان می توانند توانایی های خود را به کار ببرند و به صورت خلاقانه به مسائل نگرسته و آن ها را حل کنند. در آموزش ابتدایی، مداخله های مؤثر می توانند شامل موارد زیر باشند:

۱. **یادگیری مبتنی بر مشکل:** این رویکرد آموزشی، دانش آموزان را به حل مسائل و مواجهه با چالش ها تشویق می کند. در این روش، دانش آموزان با مسائل واقعی مواجه شده و خودشان را در فرآیند یادگیری مشارکت می کنند.
۲. **طراحی محیط های آموزشی مؤثر:** محیط های آموزشی با کیفیت، اثربخشی یادگیری را افزایش می دهند. مدارس با فضاهای مناسب، نورپردازی مناسب و تجهیزات آموزشی مناسب می توانند تجربه یادگیری دانش آموزان را بهبود بخشند.
۳. **ارتقای مهارت های زندگی:** آموزش مهارت های زندگی مانند مهارت های ارتباطی، حل مسئله، تفکر خلاق و مدیریت زمان، به دانش آموزان کمک می کند تا در زندگی روزمره خود موفق تر عمل کنند.
۴. **شناسایی و پرورش استعدادها:** برنامه هایی برای شناسایی و پرورش استعدادها و توانمندی های دانش آموزان می تواند به توسعه شخصیت و مهارت های آن ها کمک کند.
۵. **توانمندسازی والدین:** همکاری با والدین و آموزش آن ها در موضوعات مرتبط با تربیت و یادگیری دانش آموزان، تأثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی و شایستگی اجتماعی دارد. با اجرای این برنامه ها، می توان به توسعه یادگیری مؤثر و توانمندی های دانش آموزان در مقطع ابتدایی کمک کرد.

ترکیب انگیزه داخلی و خارجی

برنامه های مبتنی بر اولویت باید هم از انگیزه داخلی (مثل علاقه به یادگیری) و هم از انگیزه خارجی (مثل پاداش ها) استفاده کنند. متوجه شما هستیم. برنامه های مبتنی بر اولویت به این معناست که در طراحی و اجرای آن ها، هم از انگیزه داخلی (مثل علاقه به یادگیری و احساس رضایت شخصی) و هم از انگیزه خارجی (مثل پاداش ها، تشویق ها، تقدیرها) استفاده می شود. به عبارت دیگر،

این برنامه‌ها تلاش می‌کنند تا هم از درون دانش‌آموزان (از طریق ایجاد ارتباط با علاقه‌ها و اهداف شخصی) و هم از خارج (از طریق ارائه پاداش‌ها و تشویق‌ها)، انگیزه‌ی آن‌ها را افزایش دهند (فرود و همکاران، ۱۴۰۰). برای مثال، فرض کنید یک معلم می‌خواهد دانش‌آموزان را به خواندن کتاب‌ها تشویق کند. او می‌تواند از دو نوع انگیزه استفاده کند:

۱. **انگیزه داخلی:** این نوع انگیزه از درون دانش‌آموزان نشأت می‌گیرد. مثلاً، اگر دانش‌آموزی علاقه‌مند به دنیای ادبیات است، معلم می‌تواند او را به خواندن کتاب‌ها تشویق کند با اشاره به لذتی که از خواندن داستان‌ها و شعرها به دست می‌آید.

۲. **انگیزه خارجی:** این نوع انگیزه از خارج دانش‌آموزان تأثیر می‌گیرد. مثلاً، معلم می‌تواند سیستم پاداش‌دهی را به کار ببرد. به عنوان مثال، اگر دانش‌آموزی کتابی را تمام کند، می‌تواند به او نمره‌ای مثبت داده شود یا به عنوان تشویق، یک جایزه کوچک به او داده شود.

با استفاده همزمان از این دو نوع انگیزه، می‌توان به یادگیری مؤثر دانش‌آموزان کمک کرد.

تنوع در روش‌های آموزشی

معلم‌ها باید از روش‌های مختلف آموزشی استفاده کنند تا تنوع و جذابیت در کلاس‌ها ایجاد شود. باشه! تنوع در روش‌های آموزشی می‌تواند به معلم در پرورش و بهبود تفکر خلاق دانش‌آموزان تأثیر داشته باشد. در ادامه، به توضیح برخی از نکات مرتبط با این موضوع می‌پردازیم:

۱. تنوع در محتوا و روش‌های آموزشی:

- استفاده از روش‌های مختلف آموزشی مانند نمودار، صوت، تصاویر، ویدئوهای آموزشی، تصاویر متحرک و شبیه‌سازی، باعث می‌شود دانش‌آموزان با تجربه‌های متفاوتی در فرآیند یادگیری مواجه شوند.

- این تنوع می‌تواند تمرکز و توجه دانش‌آموزان را افزایش دهد و باعث بهبود یادگیری آن‌ها شود.

۲. تشویق به تفکر خلاق:

- استفاده از روش‌های متنوع، دانش‌آموزان را به تفکر خلاق و حل مسائل تشویق می‌کند.

- مثلاً، استفاده از مطالب تعاملی، مسائل چالش‌برانگیز، گروه‌های کاری، و پروژه‌های خلاقانه، تفکر خلاق را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند.

۳. تنوع در زمان و مکان آموزش:

- امکان آموزش در هر زمان و مکان با استفاده از فناوری‌های مدرن، به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد به صورت خودآموز و با تنظیم زمان‌های مناسب، به مطالب دسترسی پیدا کنند.

- این تنوع باعث می‌شود دانش‌آموزان به صورت فعال‌تر در فرآیند یادگیری شرکت کنند و تفکر خود را تقویت کنند.

۴. تنوع در محتوا و فعالیت‌ها:

- تعیین قوانین دقیق کلاسی و تنظیم فعالیت‌های متنوع در ابتدا و انتهای هر کلاس، باعث ایجاد تنوع در تدریس می‌شود^۴.

- مثلاً، ترکیب سخنرانی، گروه‌بندی، تمرین‌های عملی، مطالب تعاملی، و مسائل چالش‌برانگیز، تفکر خلاق را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند.

به طور کلی، تنوع در آموزش به معنی داشتن انعطاف مدرس در شیوه‌های تدریس است.

تشویق به مشارکت دانش آموزان

دانش آموزان باید در تصمیم گیری ها و اجرای برنامه ها مشارکت داشته باشند. این کمک می کند تا انگیزه ی آن ها افزایش یابد. به دلایل زیر باید مشارکت دانش آموزان تقویت را کرد:

۱. افزایش احساس مسئولیت: وقتی دانش آموزان در تصمیم گیری ها مشارکت دارند، احساس مسئولیت بیشتری نسبت به اجرای برنامه ها پیدا می کنند. این احساس می تواند انگیزه ی آن ها را افزایش دهد.
۲. توانایی های تصمیم گیری: با شرکت در تصمیم گیری ها، دانش آموزان توانایی های تصمیم گیری خود را تقویت می کنند. این توانایی ها به آن ها در زندگی روزمره نیز کمک می کند.
۳. احساس ارتباط با فرآیند آموزشی: مشارکت در تصمیم گیری ها، دانش آموزان را به فرآیند آموزشی نزدیک تر می کند. این ارتباط می تواند انگیزه ی آن ها را تقویت کند.
۴. تجربه ی عملی: دانش آموزان با شرکت در تصمیم گیری ها، تجربه ی عملی از اجرای برنامه ها را پیدا می کنند. این تجربه می تواند به توسعه ی تفکر خود کمک کند.

بنابراین، مشارکت دانش آموزان در تصمیم گیری ها و اجرای برنامه ها، به توسعه انگیزه و تفکر خلاق آن ها کمک می کند (محمدخانی شهری و عظیمی، ۱۴۰۲).

5

بحث و نتیجه گیری

به طور کلی، تحقیقات درباره مداخلات مبتنی بر اولویت در آموزش ابتدایی نشان می دهد که تأثیرات مثبتی که می توانند بر انگیزش و مهارت های تفکر خلاق دانش آموزان داشته باشند، بسیار مهم است. با درک اهمیت این اقدامات و استراتژی های اجرایی آنها، معلمان می توانند حمایت بهتری از یادگیری و توسعه یادگیرندگان جوان داشته باشند. در حالی که ادامه دادن به بررسی رویکردهای نوآورانه در آموزش، اولویت دادن به انگیزش و تفکر خلاق همچنان برای تقویت محیط یادگیری پویا و جذاب برای دانش آموزان مدرسه ابتدایی بسیار حیاتی است. این تحقیق توانسته به سوالاتی همچون مداخلات مبتنی بر اولویت در آموزش ابتدایی چیست؟ چطور برنامه های مبتنی بر اولویت بر سطح انگیزش دانش آموزان تأثیر می گذارند؟ آیا اقدامات مبتنی بر اولویت می توانند بهبود مهارت های تفکر خلاق در دانش آموزان مدرسه ابتدایی را به طور مؤثر افزایش دهند؟ چه استراتژی های عملی برای اجرا و اجرای برنامه های مبتنی بر اولویت در کلاس وجود دارد؟ به عبارت دیگر با توجه به تحقیقات، مداخلات مبتنی بر اولویت در آموزش ابتدایی می تواند تأثیرات مثبتی بر انگیزش و مهارت های تفکر خلاق دانش آموزان داشته باشد. این مداخلات می توانند به شکل متنوعی باشند، از جمله استراتژی های آموزشی خاص، برنامه های درسی متمرکز، و فعالیت های کلاسی که تأکید بیشتری بر روی یادگیری عمیق دارند. برای اجرای برنامه های مبتنی بر اولویت، معلمان نیاز به آمادگی و آموزش مناسب دارند. این می تواند شامل آموزش در مورد چگونگی تشخیص نیازهای یادگیری دانش آموزان، چگونگی طراحی فعالیت های یادگیری که به نیازهای این دانش آموزان پاسخ می دهد، و چگونگی ارزیابی پیشرفت دانش آموزان باشد. همچنین، مداخلات مبتنی بر اولویت می توانند به بهبود مهارت های تفکر خلاق در دانش آموزان کمک کنند. این می تواند شامل تشویق دانش آموزان به تفکر خارج از چارچوب، استفاده از مهارت های حل مسئله، و توسعه توانایی های انتقادی و خلاقیت باشد. در نهایت، با اجرای این راهکارها، می توان به پرورش انگیزه و تفکر خلاق در دانش آموزان مقطع ابتدایی کمک کرد. این می تواند به آن ها کمک کند تا بهتر یاد بگیرند، به چالش های یادگیری با اعتماد به نفس بیشتری مواجه شوند، و در نهایت به توسعه کامل پتانسیل خود کمک کند. با اجرای این راهکارها، می توان به پرورش انگیزه و تفکر خلاق در دانش آموزان مقطع ابتدایی کمک کرد.

MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

منابع

- ادیب، یوسف. (۱۳۸۹). الگوی بهینه‌ی برنامه‌ی درسی مهارت‌های زندگی برای دوره‌ی ابتدایی. علوم تربیتی. 36-5 (2), 17.
- امانی، فرزانه و منادی، مرتضی و اخوان‌تفتی، مهناز (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی برنامه مداخله‌ای مبتنی بر موفقیت بر ارتقای شایستگی اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در نوجوانان دختر شهرستان مشهد. نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه). مقاله ۴، دوره ۱۱، شماره ۴۳، آذر ۱۳۹۷، صفحه ۶۹-۹۱.
- جمالی پاقلعه، زیور، جمالی پاقلعه، سمیه، جدیدی فیقان، مهناز، نظری بدیع، مرضیه (۱۳۹۳). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر نوجوان. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی 15 (۱۴)، ۱۲۱-۱۲۹.
- عقیلی، سید رمضان و علم‌الهدی، جمیله و فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۷). طراحی الگوی برنامه‌درسی تربیت اخلاقی در دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران. مقاله ۱، دوره ۶، شماره ۴ - شماره پیاپی ۲، دی ۱۳۹۷، صفحه ۱-۲۳.
- فروید، حورا و رهبری منش، کمال و خوانساری، شیدا و سلطان زاده، حسین (۱۴۰۰). تبیین اصول طراحی محیطی مؤثر بر یادگیری دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی (مطالعه موردی: مدارس ابتدایی شهر رشت). علوم و تکنولوژی محیط زیست، مقاله ۲، دوره ۲۳، شماره ۴ - شماره پیاپی ۱۰۷، تیر ۱۴۰۰، صفحه ۲۱-۳۷.
- محمدخانی شهری، لیلا و عظیمی، نسرین (۱۴۰۲). تأثیر مداخلات آموزشی مبتنی بر مدل در ارتقاء رفتارهای پیشگیرانه از ایدز در نوجوانان ایرانی: یک مرور سیستماتیک، اولین همایش ملی خود مراقبتی و سلامت در گروه‌های آسیب پذیر، کرج.